

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ
Vedic Literature of Ancient India

ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ ବାଜସନେୟୀ ମାଧ୍ୟନ୍ଦିନ ସଂହିତା

(शुक्ल यजुर्वेद - वाजसनेयी माध्यन्दिन संहिता)
(Shukla Yajurveda - Vaajasaneyi Maadhyandina Samhitaa)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦନା

prakash@scholarshoppe.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରିଷଦ,

ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ସେଷଦେବ ଦାଶ

ପୋତାମାରି ଗଡ଼, ସାନଖେମୁଣ୍ଡି,

ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

sesanirbhaya@gmail.com

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

॥ ଅଥଃ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସମିଧାଂଗୁଁ ଦୁବସ୍ୟତ ଘୃତୈର୍ବୋଧୟତାତିଥିମ୍ । ଆସ୍ଥିନ୍ ହବ୍ୟା ଜୁହୋତନ ॥ ୧ ॥

ସୁସମିଜାୟ ଶୋଚିଷେ ଘୃତଂ ତୀବ୍ରଂ ଜୁହୋତନ । ଅଗ୍ନୟେ ଜାତବେଦସେ ॥ ୨ ॥

ତଂ ତ୍ୱା ସମିଦ୍-ଭିରଙ୍ଗିରୋ ଘୃତେନ ବର୍ଧୟାମସି । ବୃହଜ୍ଞୋତା ଯବିଷ୍ୟ ॥ ୩ ॥

ଉପ ତ୍ୱାଂଗ୍ନେ ହବିଷ୍ମତୀର୍ଣ୍ଣତୀର୍ଣ୍ଣନ୍ତୁ ହର୍ଯତ । ଜୁଷସ୍ୱ ସମିଧୋ ମମ ॥ ୪ ॥

ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱର୍ଦ୍ୟୌରିବ ଭୂମ୍ନା ପୃଥିବୀବ ବରିମ୍ବଣା ।
ତସ୍ୟାସ୍ତେ ପୃଥିବି ଦେବୟଜନ୍ତି ପୃଷ୍ଠେଂଗୁମନ୍ନାଦମନ୍ନାଦ୍ୟାୟାଦଧେ ॥ ୫ ॥

ଆୟଂ ଗୌଃ ପୃଶ୍ନିରକ୍ରମୀଦସଦନ୍ ମାତରଂ ପୁରଃ । ପିତରଂ ଚ ପ୍ରୟତ୍ନସ୍ତଃ ॥ ୬ ॥

ଅନ୍ତଶ୍ଚରତି ରୋଚନାସ୍ୟ ପ୍ରାଣାଦପାନତୀ । ବ୍ୟାଖ୍ୟନ୍ ମହିଷୋ ଦିବମ୍ ॥ ୭ ॥

ତ୍ରିଞ୍ଚଶଙ୍ଖାମ ବି ରାଜତି ବାକ୍ ପତଙ୍ଗାୟ ଧୀୟତେ । ପ୍ରତି ବସ୍ତୋରହ ଦ୍ୟୁତିଃ ॥ ୮ ॥

ଅଗ୍ନିର୍ଜ୍ୟୋତିର୍ଜ୍ୟୋତିରଗ୍ନିଃ ସ୍ୱାହା । ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ଜ୍ୟୋତିଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସ୍ୱାହା ।
ଅଗ୍ନିର୍ବର୍ଚ୍ଚୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ବର୍ଚଃ ସ୍ୱାହା । ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ବର୍ଚ୍ଚୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ବର୍ଚଃ ସ୍ୱାହା ।
ଜ୍ୟୋତିଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଜ୍ୟୋତିଃ ସ୍ୱାହା ॥ ୯ ॥

ସଜୁର୍ଦ୍ଦେବେନ ସବିତ୍ରା ସଜୁ ରାତ୍ରେୟାନ୍ତବତ୍ୟା । ଜୁଷାଣୋ ଅଗ୍ନିର୍ବେତୁ ସ୍ୱାହା ।
ସଜୁର୍ଦ୍ଦେବେନ ସବିତ୍ରା ସଜୁରୁଷସେନ୍ଦ୍ରବତ୍ୟା । ଜୁଷାଣଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ବେତୁ ସ୍ୱାହା ॥ ୧୦ ॥

ଉପପ୍ରୟତ୍ତୋ ଅଧୁରଂ ମନ୍ତ୍ରଂ ବୋତେମାଗ୍ନୟେ । ଆରେ ଅସ୍ତେ ଚ ଶୃଣୁତେ ॥ ୧୧ ॥

ଅଗ୍ନିର୍ମୂର୍ଧା ଦିବଃ କକୁପ୍ତଃ ପୃଥିବ୍ୟା ଅୟମ୍ । ଅପାଂରେତାଂସି ଜିହ୍ୱତି ॥ ୧୨ ॥

ଉଭା ବାମିନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନୀ ଆଦୁବଧ୍ୟା ଉଭା ରାଧସଃ ସହ ମାଦୟତ୍ୟେ ।
ଉଭା ଦାତାରାବିଷାଂରୟାଣାମୁଭା ବାଜସ୍ୟ ସାତୟେ ହୁବେ ବାମ୍ ॥ ୧୩ ॥

ଅୟଂ ତେ ଯୋନିରୂଦ୍ଧିୟୋ ଯତୋ ଜାତୋ ଅରୋଚଥାଃ ।
ତଂ ଜାନନ୍ନଗ୍ନ ଆରୋହାଥା ନୋ ବର୍ଧୟା ରୟମ୍ ॥ ୧୪ ॥

ଅୟମିହ ପ୍ରଥମୋ ଧାୟି ଧାତୃଭିର୍ହୋତା ଯଜିଷ୍ଠୋ ଅଧୁରେଷ୍ଠୀତ୍ୟଃ ।
ୟମପ୍ନବାନୋ ଭୃଗବୋ ବିରୁରୁରୁର୍ବନେଷୁ ଚିତ୍ରଂ ବିଭ୍ରଂ ବିଶେବିଶେ ॥ ୧୫ ॥

ଅସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ନାମନୁ ଦ୍ୟୁତଂଶୁକ୍ରଂ ଦୁଦୁହେ ଅହୟଃ । ପୟଃ ସହସ୍ରସାମୃଷିମ୍ ॥ ୧୬ ॥

ତନୁପା ଅଗ୍ନେଃସି ତନ୍ନଂ ମେ ପାହ୍ୟାୟୁର୍ଦା ଅଗ୍ନେ ସ୍ୟାୟୁର୍ମେ ଦେହି ବର୍ଚ୍ଚୋଦା ଅଗ୍ନେଃସି
ବର୍ଚ୍ଚୋ ମେ ଦେହି ।
ଅଗ୍ନେ ଯନ୍ତେ ତନ୍ନା ଉନଂ ତନ୍ନ ଆପୃଣ ॥ ୧୭ ॥

ଇକ୍ଷାନାୟା ଶତଂସିମା ଦ୍ୟୁମନ୍ତଂସମିଧୀମହି । ବୟସ୍ତ୍ୱକ୍ତୋ ବୟସ୍ତ୍ୱତ ସହସ୍ତ୍ୱକ୍ତଃ ସହସ୍ତ୍ୱତମ୍ ।
ଅଗ୍ନେ ସପତ୍ନଦମ୍ବନମଦଭ୍ୟାସୋ ଅଦାଭ୍ୟମ୍ । ଚିତ୍ରାବସୋ ସ୍ୱସ୍ତି ତେ ପାରମଶୀୟ ॥ ୧୮ ॥

ସଂ ଦ୍ୱମଗ୍ନେ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ବର୍ଚ୍ଚସାଗଥାଃ ସମୃଷୀଣାଂ ସୁତେନ ।
ସଂ ପ୍ରିୟେଣ ଧାମ୍ନା ସମହମାୟୁଷା ସଂ ବର୍ଚ୍ଚସା ସଂ ପ୍ରଜୟା ସଂ ରାୟସ୍ତୋଷେଣ ଗ୍ରିଷୀୟ ॥୧୯॥

ଅକ୍ଷ ସ୍ଥାକ୍ଷୋ ବୋ ଭକ୍ଷୀୟ ମହ ସ୍ଥ ମହୋ ବୋ ଭକ୍ଷୀୟୋର୍ଜ ସ୍ଥୋର୍ଜଂ ବୋ ଭକ୍ଷୀୟ ରାୟସ୍ତୋଷ
ସ୍ଥ ରାୟସ୍ତୋଷଂ ବୋ ଭକ୍ଷୀୟ ॥ ୨୦ ॥

ରେବତୀ ରମଧୁମସ୍ମିନ୍ନୋନାବସ୍ମିନ୍ ଗୋଷ୍ଠେଽସ୍ମିଂଲ୍ଲୋକେଽସ୍ମିନ୍-କ୍ଷୟେ ।
ଇହୈବ ସ୍ତ ମାପଗାତ ॥ ୭୧ ॥

ସଂହିତାସି ବିଶ୍ୱରୂପ୍ୟର୍ଜା ମାବିଶ ଗୌପତ୍ୟେନ ।
ଉପ ତ୍ୱାଗ୍ନେ ଦିବେଦିବେ ଦୋଷାବସ୍ତର୍ଜୟା ବୟମ୍ ।
ନମୋ ଭରତ୍ୱ ଏମସି ॥ ୭୨ ॥

ରାଜକ୍ରମଧୁରାଣାଂ ଗୋପାମୃତସ୍ୟ ଦୀଦିବିମ୍ । ବର୍ଧମାନଂ ସ୍ତେ ଦମେ ॥ ୭୩ ॥

ସ ନଃ ପିତେବ ସୁନବେଂଗ୍ନେ ସୁପାୟନୋ ଭବ । ସତସ୍ତା ନଃ ସ୍ୱସ୍ତୟେ ॥ ୭୪ ॥

ଅଗ୍ନେ ତ୍ୱଂ ନୋ ଅକ୍ରମ ଉତ ତ୍ରାତା ଶିବୋ ଭବା ବରୁଥ୍ୟଃ ।
ବସୁରଗ୍ନିର୍ବସୁଶ୍ରବା ଅଜ୍ଞା ନକ୍ଷି ଦ୍ୟୁମଉମଂ ରୟିଂ ଦାଃ ॥ ୭୫ ॥

ତଂ ତ୍ୱା ଶୋଚିଷ୍ଠ ଦୀଦିବଃ ସୁମ୍ନାୟ ନୂନମୀମହେ ସଖିଭ୍ୟଃ ।
ସ ନୋ ବୋଧି ଶୁଧୀ ହବମୁରୁଷ୍ୟା ଶୋ ଅଧାୟତଃ ସମସ୍ତାତ୍ ॥ ୭୬ ॥

ଇତ ଏହ୍ୟଦିତ ଏହି କାମ୍ୟା ଏତ । ମୟି ବଃ କାମଧରଣଂ ଭୂୟାତ୍ ॥ ୭୭ ॥

ସୋମାନଂ ସ୍ୱରଣଂ କୃଣୁହି ବ୍ରହ୍ମଣୟତେ । କକ୍ଷୀବନ୍ତଂ ଯୁ ଔଶିଜଃ ॥ ୭୮ ॥

ୟୋ ରେବାନ୍ୟୋ ଅମୀବହା ବସୁବିତ୍-ପୁଷ୍ଟିବର୍ଜନଃ । ସ ନଃ ସିଷକୁ ଯସ୍ତୁରଃ ॥ ୭୯ ॥

ମା ନଃ ଶଂସୋ ଅରରୁଷୋ ଧୂର୍ତ୍ତିଃ ପ୍ରଣତଂ ମର୍ତ୍ୟସ୍ୟ । ରକ୍ଷା ଶୋ ବ୍ରହ୍ମଣୟତେ ॥ ୮୦ ॥

ମହି ତ୍ରୀଣାମବୋଽସ୍ତୁ ଦ୍ୟୁକ୍ଷଂ ମିତ୍ରସ୍ୟାୟମ୍ନଃ । ଦୁରାଧର୍ଷଂ ବରୁଣସ୍ୟ ॥ ୮୧ ॥

ନହି ତେଷାମମା ଚନ ନାଧୁସ୍ତୁ ବାରଣେଷୁ । ଇଶେ ରିପୁରଘଣଃସଃ ॥ ୩୨ ॥

ତେ ହି ପୁତ୍ରାସୋ ଅଦିତେଃ ପ୍ର ଜୀବସେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାୟ । ଜ୍ୟୋତିର୍ଯୁକ୍ତ୍ୟଜସ୍ରମ୍ ॥ ୩୩ ॥

କଦା ଚନ ସ୍ତରୀରସି ନେନ୍ଦ୍ର ସନ୍ଧୁସି ଦାଶୁଷେ ।

ଉପୋପେନ୍ନୁ ମଘବନ୍ ଭୂୟ ଇନ୍ନୁ ତେ ଦାନଂ ଦେବସ୍ୟ ପୃତ୍ୟତେ ॥ ୩୪ ॥

ତସ୍ତବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହି । ଧିୟୋ ଯୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ॥ ୩୫ ॥

ପରି ତେ ଦୂତଭୋ ରଥୋଽସ୍ତ୍ରୀଂ ଅଶ୍ନୋତୁ ବିଶ୍ୱତଃ । ଯେନ ରକ୍ଷସି ଦାଶୁଷଃ ॥ ୩୬ ॥

ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱଃ ସୁପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାତିଃ ସ୍ୟାଃ ସୁବୀରୋ ବୀରୈଃ ସୁପୋଷଃ ପୋଷୈଃ ।

ନର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଜାଂ ମେ ପାହି ଶଂସ୍ୟ ପଶୁନ୍ତେ ପାତ୍ର୍ୟଧର୍ଯ୍ୟ ପିତୁଂ ମେ ପାହି ॥ ୩୭ ॥

ଆ ଗନ୍ଧୁ ବିଶ୍ୱବେଦସମସ୍ତଭ୍ୟଂ ବସୁବିଉମମ୍ ।

ଅଗ୍ନେ ସମ୍ରାତତି ଦ୍ୟୁମ୍ନମତି ସହ ଆ ଯଜ୍ଞସ୍ତୁ ॥ ୩୮ ॥

ଅୟମଗ୍ନିର୍ଗୃହପତିର୍ଗାର୍ହପତ୍ୟଃ ପ୍ରଜାୟା ବସୁବିଉମଃ ।

ଅଗ୍ନେ ଗୃହପତେତି ଦ୍ୟୁମ୍ନମତି ସହ ଆ ଯଜ୍ଞସ୍ତୁ ॥ ୩୯ ॥

ଅୟମଗ୍ନିଃ ପୁରୀଷ୍ୟା ରୟିମାନ୍ ପୁଷ୍ଟିବର୍ଧନଃ ।

ଅଗ୍ନେ ପୁରୀଷ୍ୟାତି ଦ୍ୟୁମ୍ନମତି ସହ ଆ ଯଜ୍ଞସ୍ତୁ ॥ ୪୦ ॥

ଗୃହା ମା ବିଭୀତ ମା ବେପଧୁମୂର୍ଜଂ ବିଭ୍ରତ ଏମସି ।

ଉର୍ଜଂ ବିଭ୍ରଦ୍ୱଃ ସୁମନାଃ ସୁମେଧା ଗୃହାନୈମି ମନସା ମୋଦମାନଃ ॥ ୪୧ ॥

ଯେଷାମଧ୍ୟେତି ପ୍ରବସନ୍ୟସ୍ତୁ ସୌମନସୋ ବହୁଃ ।
ଗୃହାନୁପହସ୍ତାମହେ ତେ ନୋ ଜାନନ୍ତୁ ଜାନତଃ ॥ ୪୭ ॥

ଉପହୂତା ଇହ ଗାବ ଉପହୂତା ଅଜାବୟଃ ।
ଅଥୋ ଅନୁସ୍ୟ କୀଳାଲ ଉପହୂତୋ ଗୃହେଷୁ ନଃ ।
କ୍ଷେମାୟ ବଃ ଶାନ୍ତିେ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଶିବଃ ଶଗ୍ଧଃ ଶଂୟୋଃ ଶଂୟୋଃ ॥ ୪୮ ॥

ପ୍ରସାସିନୋ ହବାମହେ ମରୁତଶ୍ଚ ରିଶାଦସଃ । କରମ୍ଭେଶ ସଜୋଷସଃ ॥ ୪୯ ॥

ୟଦ୍ଭାମେ ଯଦରଣ୍ୟ ଯସ୍ରଭାୟାଂ ଯଦିନ୍ଦ୍ରିୟେ ।
ୟଦେନଶ୍ଚକୃମା ବୟମିଦଂ ତଦବୟଜାମହେ ସ୍ବାହା ॥ ୫୦ ॥

ମୋ ଷୁ ଶ ଇନ୍ଦ୍ରାତ୍ର ପୃଷ୍ଣୁ ଦେବୈରସ୍ତ୍ରି ହି ଷ୍ଟା ତେ ଶୁଷ୍ଣନ୍ନବୟଃ ।
ମହଶ୍ଚିଦ୍ୟସ୍ୟ ମୀଡୁଷୋ ଯବ୍ୟା ହବିଷ୍ମତୋ ମରୁତୋ ବନ୍ଧତେ ଗୀଃ ॥ ୫୧ ॥

ଅକ୍ରନ୍ କର୍ମ କର୍ମକୃତଃ ସହ ବାଚା ମୟୋଭୁବା ।
ଦେବେଭ୍ୟଃ କର୍ମ କୃତ୍ବାସ୍ତଂ ପ୍ରେତ ସଚାଭୁବଃ ॥ ୫୨ ॥

ଅବତୃଥ ନିରୁମ୍ଭୁଶ ନିତେରୁରସି ନିରୁମ୍ଭୁଶଃ ।
ଅବ ଦେବୈର୍ଦେବକୃତମେନୋଽୟାସିଷମବ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେର୍ମର୍ତ୍ୟକୃତଂ ପୁରୁରାବ୍-ଶୋ ଦେବ ରିଷସ୍ବାହି ॥ ୫୩ ॥

ପୂର୍ଣ୍ଣା ଦର୍ବ ପରା ପତ ସୁପୂର୍ଣ୍ଣା ପୁନରା ପତ ।
ବସ୍ନେବ ବିକ୍ରୀଣାବହା ଇଷମୂର୍ଜଃ ଶତକ୍ରତୋ ॥ ୫୪ ॥

ଦେହି ମେ ଦଦାମି ତେ ନି ମେ ଧେହି ନି ତ ଦଧେ ।
ନିହାରଂ ଚ ହରାସି ମେ ନିହାରଂ ନି ହରାଣି ତେ ସ୍ବାହା ॥ ୫୫ ॥

ଅକ୍ଷନ୍ନମୀମଦନ୍ତ ହ୍ୟବ ପ୍ରିୟା ଅଧୂଷତ ।

ଅସ୍ତ୍ରୋଷତ ସ୍ତୂଭାନବୋ ବିପ୍ରା ନିବିଷ୍ଟୟା ମତୀ ଯୋଜା ନ୍ନିନ୍ଦ୍ର ତେ ହରୀ ॥ ୫୧ ॥

ସୁସନ୍ତୁଷ୍ଟଂ ତ୍ବା ବୟଂ ମଘବନ୍ଦୁନିଷୀମହି ।

ପ୍ର ନୂନଂ ପୂର୍ଣ୍ଣବନ୍ଧୁର ସୁତୋ ଯାସି ବର୍ଣ୍ଣାଂ ଅନୁ ଯୋଜା ନ୍ନିନ୍ଦ୍ର ତେ ହରୀ ॥ ୫୨ ॥

ମନୋ ନ୍ନାହ୍ମାମହେ ନାରାଣ୍ୟସ୍ତେନ ସ୍ତ୍ରୋମେନ । ପିତୃରଣାଂ ଚ ମନ୍ତୁଭିଃ ॥ ୫୩ ॥

ଆ ନ ଏତୁ ମନଃ ପୁନଃ କ୍ରତ୍ୱେ ଦକ୍ଷାୟ ଜୀବସେ । ଜ୍ୟୋକ୍ ଚ ସୂର୍ଯ୍ୟଂ ଦୃଶେ ॥ ୫୪ ॥

ପୁନର୍ନଃ ପିତରୋ ମନୋ ଦଦାତୁ ଦୈବ୍ୟୋ ଜନଃ । ଜୀବଂ ବ୍ରାତଧ୍ୱ ସଚେମହି ॥ ୫୫ ॥

ବୟଃ ସୋମ ବ୍ରତେ ତବ ମନସ୍ତନୁଷ୍ଠ ବିଭ୍ରତଃ । ପ୍ରଜାବନ୍ତଃ ସଚେମହି ॥ ୫୬ ॥

ଏଷ ତେ ରୁଦ୍ର ଭାଗଃ ସହ ସୁସ୍ରାମ୍ଭିକୟା ତଂ ଜୁଷସ୍ତ୍ୱ ସ୍ୱାହୈଷ ତେ ରୁଦ୍ର ଭାଗ ଆଶୁସ୍ତେ ପଶୁଃ ॥ ୫୭ ॥

ଅବ ରୁଦ୍ରମଦୀମହ୍ୟବ ଦେବଂ ତ୍ର୍ୟମ୍ବକମ୍ ।

ୟଥା ନୋ ବସ୍ୟସସ୍ତ୍ୱରଦ୍ୟଥା ନଃ ଶ୍ରେୟସସ୍ତ୍ୱରଦ୍ୟଥା ନୋ ବ୍ୟବସାୟୟାତ୍ ॥ ୫୮ ॥

ଭେଷଜମସି ଭେଷଜଂ ଗବେଃଶ୍ୱାୟ ପୁରୁଷାୟ ଭେଷଜମ୍ । ସୁଖଂ ମେଷାୟ ମେଷ୍ୟେ ॥ ୫୯ ॥

ତ୍ର୍ୟମ୍ବକଂ ଯଜାମହେ ସୁଗନ୍ଧିଂ ପୁଷ୍ଟିବର୍ଧନମ୍ ।

ଭର୍ବାରୁକମିବ ବନ୍ଧନାନ୍-ମୃତ୍ୟୋର୍ମୁକ୍ଷୀୟ ମାମୃତାତ୍ ।

ତ୍ର୍ୟମ୍ବକଂ ଯଜାମହେ ସୁଗନ୍ଧିଂ ପତିବେଦନମ୍ ।

ଭର୍ବାରୁକମିବ ବନ୍ଧନାଦିତୋ ମୁକ୍ଷୀୟ ମାମୁତଃ ॥ ୬୦ ॥

ଏତତ୍ତେ ରୁଦ୍ରାବସଂ ତେନ ପରୋ ମୁଜବତୋଽତୀହି ।
ଅବତତଧନ୍ୱା ପିନାକାବସଃ କୃତ୍ତିବାସା ଅହିଃସନ୍ନଃ ଶିବୋଽତୀହି ॥ ୬୧ ॥

ତ୍ର୍ୟାୟୁଷଂ ଜମଦଗ୍ନେଃ କଶ୍ୟପସ୍ୟ ତ୍ର୍ୟାୟୁଷମ୍ ।
ୟଦେବେଷୁ ତ୍ର୍ୟାୟୁଷଂ ତନ୍ନୋ ଅସ୍ତୁ ତ୍ର୍ୟାୟୁଷମ୍ ॥ ୬୨ ॥

ଶିବୋ ନାମାସି ସ୍ୱଧିତିସ୍ତେ ପିତା ନମସ୍ତେ ଅସ୍ତୁ ମା ମା ହିଃସୀଃ ।
ନି ବର୍ତ୍ତୟାମ୍ୟାୟୁଷେନ୍ନାଦ୍ୟାୟ ପ୍ରଜନନାୟ ରାୟସ୍ତୋଷାୟ ସୁପ୍ରଜାସ୍ତାୟ ସୁବୀର୍ଯ୍ୟାୟ ॥ ୬୩ ॥

ଋଷି, ଦେବତା ଓ ଛନ୍ଦ ବିବରଣୀ

॥ ଋଷିଃ ॥

୧ - ଆଙ୍ଗିରସ ବିରୂପଃ । ୨ - ବସୁଶ୍ରୁତଃ । ୩-୪, ୧୩ - ଭରଦ୍ବାଜଃ । ୬-୮ - ସାର୍ପରାଜ୍ଞୀ କନ୍ଦୁଃ ।
୯ - ତନ୍ଧ୍ୱା, ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚୈଲକିର୍ଜୀବଲଃ । ୧୦, ୪୪-୪୫ - ପ୍ରଜାପତିଃ । ୧୧ - ଦେବାଃ, ଗୌତମ
ରାତୁଗଣଃ । ୧୨ - ବିରୂପଃ । ୧୪ - ଦେବଶ୍ରବା-ଦେବବାତ ଭାରତଃ । ୧୫, ୩୬ - ବାମଦେବଃ
। ୧୬-୧୭ - ଅବସ୍ତାରଃ । ୧୮ - ଅବସ୍ତାରଃ, ଋଷିଗଣଃ । ୧୯-୨୧ - ଋଷିଗଣଃ ।
୨୨-୨୪ - ଋଷିଗଣଃ, ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦାଃ । ୨୫ - ବନ୍ଧୁଃ, ସୁବନ୍ଧୁଃ । ୨୬ - ଶ୍ରୁତବନ୍ଧୁଃ,
ବିପ୍ରବନ୍ଧୁଃ । ୨୭ - ବନ୍ଧୁଃ ଆଦି । ୨୮-୩୦ - ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ ଅଥବା ମେଧାତିଥିଃ ।
୩୧-୩୩ - ସତ୍ୟଧୃତି ବାରୁଣିଃ । ୩୪ - ମଧୁଚ୍ଛନ୍ଦାଃ । ୩୫ - ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଃ । ୩୬ - ଆସୁରି,
ଆଦିତ୍ୟଃ । ୩୮-୪୦ - ଆଦିତ୍ୟଃ । ୪୧-୪୩ - ଶଂୟୁଃ ବାର୍ହସ୍ପତ୍ୟଃ । ୪୬-୪୮ - ଅଗସ୍ତ୍ୟଃ ।
୪୯-୫୦ - ଔଷ୍ଣିବାଭଃ । ୫୧-୫୨ - ଗୌତମଃ । ୫୩-୫୯ - ବନ୍ଧୁଃ । ୬୦-୬୧ - ବସିଷ୍ଠଃ ।
୬୨-୬୩ - ନାରାୟଣଃ ॥

॥ ଦେବତା ॥

୧-୪, ୬-୮, ୧୧-୧୨, ୧୪-୧୫, ୧୭, ୧୯, ୨୩-୨୬, ୩୭, ୪୭ - ଅଗ୍ନିଃ । ୫ - ଅଗ୍ନିଃ, ବାୟୁଃ, ସୂର୍ଯ୍ୟଃ, ଯଜମାନ, ଆଶୀର୍ବାଦ । ୯-୧୦ - ଲିଙ୍ଗୋକ୍ତାଃ । ୧୩ - ଇନ୍ଦ୍ରାଗ୍ନିଃ । ୧୬ - ଗୌ, ଅଗ୍ନିଃ, ଅଥବା ପୟଃ । ୧୮ - ଅଗ୍ନିଃ, ରାତ୍ରି । ୨୦, ୨୧, ୨୭ - ଗୌ । ୨୨ - ଗୌ, ଅଗ୍ନିଃ । ୨୮-୩୦ - ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ । ୩୧-୩୩ - ଆଦିତ୍ୟଃ । ୩୪, ୪୧-୪୨ - ଇନ୍ଦ୍ରଃ । ୩୫ - ସବିତା । ୩୬ - ଅଗ୍ନିଃ, ଗାର୍ହପତ୍ୟଃ, ଆହବନୀୟଃ, ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିଃ । ୩୮ - ଆହବନୀୟଃ । ୩୯ - ଗାର୍ହପତ୍ୟଃ । ୪୦ - ଅନ୍ୱାହାର୍ଯ୍ୟପଚନଃ । ୪୧-୪୩ - ବାୟୁଃ । ୪୪-୪୫ - ମରୁଦ୍ଭଣଃ । ୪୬ - ଇନ୍ଦ୍ର-ମରୁଦ୍ଭଣଃ । ୪୮ - ଯଜ୍ଞଃ । ୫୩-୫୫ - ମନଃ । ୫୬ - ସୋମଃ । ୫୭-୬୧ - ରୁଦ୍ରଃ । ୬୨ - ଆଶୀର୍ବାଦ । ୬୩ - କ୍ଷୁରଃ, ଲିଙ୍ଗୋକ୍ତାଃ ॥

॥ ଛନ୍ଦ ॥

୧-୨, ୪, ୮, ୧୬, ୨୧, ୪୪, ୫୬ - ଗାୟତ୍ରୀ । ୩, ୬, ୧୧-୧୨, ୩୦, ୩୨, ୩୫-୩୬, ୫୫ - ନିରୂତ୍ ଗାୟତ୍ରୀ । ୫ - ଦୈବୀ ବୃହତୀ, ନିରୂତ୍ ବୃହତୀ । ୯ - ପଂକ୍ତି, ଯଜୁଷୀ ପଂକ୍ତି । ୧୦ - ଗାୟତ୍ରୀ, ଭୃଗିକ୍ ଗାୟତ୍ରୀ । ୧୩ - ବିରାଟ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୧୪, ୪୦ - ନିରୂତ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୧୫ - ଭୃଗିକ୍ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୧୬ - ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୧୮ - ନିରୂତ୍ ବ୍ରାହ୍ମୀ ପଂକ୍ତି । ୧୯ - ଜଗତୀ । ୨୦, ୨୫, ୩୧ - ଭୃଗିକ୍ ବୃହତୀ । ୨୧, ୨୨ - ଉଷ୍ଟିକ୍ । ୨୨ - ଭୃଗିକ୍ ଆସୁରୀ ଗାୟତ୍ରୀ, ଗାୟତ୍ରୀ । ୨୩, ୨୩-୨୪, ୨୬-୨୮, ୩୧, ୩୩, ୫୪ - ବିରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ । ୨୬ - ସ୍ୱରାଟ୍ ବୃହତୀ । ୩୪ - ପଥ୍ୟା ବୃହତୀ । ୩୬ - ବ୍ରାହ୍ମୀ ଉଷ୍ଟିକ୍ । ୩୮, ୪୨, ୪୯, ୫୭ - ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୪୧ - ଆର୍ଷୀ ପଂକ୍ତି । ୪୩, ୬୩ - ଭୃଗିକ୍ ଜଗତୀ । ୪୫ - ସ୍ୱରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୪୬ - ଭୃଗିକ୍ ପଂକ୍ତି । ୪୭ - ବିରାଟ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୪୮ - ବ୍ରାହ୍ମୀ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୫୦ - ଭୃଗିକ୍ ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍ । ୫୧-୫୨, ୫୮ - ବିରାଟ୍ ପଂକ୍ତି । ୫୩ - ଅତିପାଦ ନିରୂତ୍ ଗାୟତ୍ରୀ । ୫୯ - ସ୍ୱରାଟ୍ ଗାୟତ୍ରୀ । ୬୦ - ବିରାଟ୍ ବ୍ରାହ୍ମୀ ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ । ୬୧ - ପଂକ୍ତି ॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ସମାପ୍ତଃ ॥

